

Sygn. akt I ACa 770/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 sierpnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Tomasz Tatarczyk

po rozpoznaniu w dniu 3 sierpnia 2020 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództw H. K.

przeciwko K. G.

o nakazanie i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 9 maja 2019 r., sygn. akt II C 705/17

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej 8 100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje na rzecz adwokata K. Z. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach wynagrodzenie w kwocie 6 642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) zł, w tym podatek od towarów i usług w wysokości 1 242 (tysiąc dwieście czterdzieści dwa) zł, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Bohdziewicz SSA Małgorzata Wołczańska SSO del. Tomasz Tatarczyk

Sygn. akt I ACa 770/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwa w sprawach II C 705/17, II C 1011/17, II C 1046/17 i II C 398/17 (pkt 1) połączonych do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia, odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu (pkt 2), przyznał adwokat K. Z. od Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 28 800

zł wraz z należnym podatkiem VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu (pkt 3) oraz przyznał adwokatowi W. W. od Skarbu Państwa - Sądowi Okręgowemu w Katowicach kwotę 28 800 zł wraz z należnym podatkiem VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu (pkt 4).

Sąd I instancji ustalił, że pozwana K. G. jest partnerką M. K. - brata powoda H. K.. Przeciwno powodowi H. K. toczy się postępowanie karne, w którym pozwana K. G. występowała jako świadek. Przed Sądem Okręgowym w Katowicach (sygn. II C 392/16) toczyła się pomiędzy stronami sprawa w przedmiocie naruszenia dóbr osobistych powoda w związku z bezpodstawnym pomówieniem i fałszywym oskarżeniem przez pozwaną, a także twierdzeniem, że powód podlegał świadków do składania fałszywych zeznań. Powództwo zostało oddalone. Z kolei, w sprawie o sygn. II C 418/17 wyrokiem z dnia 19 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo w przedmiocie naruszenia dóbr osobistych powoda przez pozwaną, a które polegać miało na fałszywym oskarżeniu i pomówieniu o zachowania wyczerpujące znamiona przestępstw. W sprawie o sygn. akt II C 771/16 powód wytoczył przeciwko pozwanej kolejne powództwo w związku z treścią składanych przez nią pism procesowych. Pozwana K. G., w odpowiedzi na wystosowane przeciwko niej pozwy, przedstawiła swoje stanowisko i wskazała, że powód instruuje świadków co do treści ich zeznań.

Przedstawionych ustaleń Sąd I instancji dokonał w oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia, w tym także w oparciu o informacje znane Sądowi z urzędu wynikające ze spraw o sygn. II C 392/16, II C 418/17 oraz II C 771/16. Sąd I instancji wskazał, że przy ocenie zeznań powoda, wziął pod uwagę, że stanowią one jedynie subiektywną ocenę sytuacji, nie są zaś odzwierciedleniem obiektywnych faktów. Dowód z przesłuchania pozwanej został pominięty przez Sąd z uwagi na jej nieusprawiedliwioną nieobecność na rozprawie. Jednocześnie, Sąd Okręgowy oddalił wnioski o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków wnioskowanych przez powoda oraz poszczególnych dokumentów z akt sądowych i prokuratorskich z uwagi na fakt, że pozwana nie kwestionowała tego, że w sprawie II C 771/16 i II C 418/17 wskazała, że w jej ocenie powód instruuje świadków co do treści ich zeznań, a także nie kwestionowała okoliczności dotyczących jej zeznań w postępowaniu karnym. W ocenie Sądu I instancji, na uwzględnienie nie zasługiwał też wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychiatry, psychologa i kardiologa. Sąd stwierdził, że był w stanie dokonać oceny wpływu pism pozwanej na stan zdrowia powoda, do czego nie były potrzebne wiadomości specjalne. Sąd Okręgowy oddalił też wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z korespondencji matki powoda, który w jego ocenie pozostawał bez wpływu na toczące się postępowanie i nie miał znaczenia dla jej rozstrzygnięcia. Z tego samego względu Sąd Okręgowy oddalił wnioski pozwanej o dopuszczenie dowodu z akt sprawy spadkowej toczącej się przed Sądem Rejonowym w Myszkowie.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy uznał, że roszczenia powoda są całkowicie niezasadne. W pierwszej kolejności Sąd I instancji odniósł się do treści art. 219 k.p.c. i wskazał, że w rozpatrywanej sprawie zaistniały przesłanki do połączenia spraw o sygn. akt II C 705/17, II C 1011/17, II C 1046/17 i II C 398/18 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Powód domagał się bowiem ochrony swoich dóbr osobistych z związku z działaniami pozwanej w toku innych spraw cywilnych oraz postępowania karnego. Roszczenia powoda oparte były głównie na pismach pozwanej, które miały go pomawiać o popełnianie przestępstw, które nie miały miejsca, co w konsekwencji naruszyło jego dobra osobiste. W ocenie Sądu Okręgowego roszczenia te mogły być objęte jednym pozwem, zatem ich połączenie było w pełni uzasadnione i podyktowane ekonomią procesową.

Sąd I instancji wskazał, że powód wnosil o ochronę swoich dóbr osobistych w postaci zdrowia, czci i dobrego imienia. Konstrukcja ochrony dóbr osobistych oparta jest w prawie polskim na obiektywnym ujmowaniu ich istoty. W takim ujęciu, źródłem dóbr osobistych jako wartości niemajątkowych i ściśle związanych z osobą ludzką jest porządek prawny oraz zawarte w nim społeczne normy i oceny. Dobra osobiste charakteryzowane są więc jako wartości wynikające ze społecznych ocen, stanowiące przedmiot społecznego uznania i typizacji, o których istnieniu rozstrzyga osąd opinii społecznej. Dokonując oceny, czy doszło do naruszenia danego dobra osobistego, należy odnosić się do poglądów panujących w społeczeństwie, posługiwać się przy tym abstrakcyjnym wzorcem, nie zaś odwoływać się do jednostkowych, subiektywnych odczuć i ocen osoby pokrzywdzonej. Odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych opiera się na trzech przesłankach: istnienia dobra osobistego, jego naruszenia oraz bezprawności działania. To powód powinien wykazać zaistnienie pierwszych dwóch z nich, natomiast przesłanka bezprawności działania objęta jest

wzruszalnym domniemaniem prawnym. W przypadku, gdy powód udowodni naruszenie dobra osobistego, sprawca naruszenia może zwolnić się od odpowiedzialności, jeżeli wykaże brak bezprawności działania.

W ocenie Sądu I instancji cześć (dobre imię, dobra sława, reputacja, honor, godność osobista) należy do najważniejszych dóbr osobistych jako wartość właściwa każdemu człowiekowi. Naruszenie czci może nastąpić zarówno przez pomówienie o ujemne postępowanie w życiu osobistym i rodzinnym, jak i przez zarzucenie niewłaściwego postępowania w życiu zawodowym naruszające dobre imię danej osoby i mogące narazić ją na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu lub innej działalności. Godność osobista jest taką sferą osobowości, która konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości człowieka i oczekiwania szacunku ze strony innych ludzi. Przez godność osobistą (cześć wewnętrzna) rozumie się wyobrażenie jednostki o własnej wartości, a przez cześć (cześć zewnętrzną)- opinię jaką inni ludzie mają o wartości danego człowieka, a więc jego obraz w oczach osób trzecich. Z kolei zasada ochrony zdrowia deklарowana jest w Konstytucji RP. Zdrowie jest stanem zupełnej pomyślności fizycznej, umysłowej i społecznej, zaś jego naruszenie polega nie tylko na oddziaływaniu fizycznym, skutkującym naruszeniem narządów lub tkanek, ale także negatywnym wpływem na sferę psychiczną.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Sąd Okręgowy nie dopatrywał się w działaniach pozwanej naruszenia dóbr osobistych powoda. Faktu tego nie potwierdził zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym przesłuchanie powoda w charakterze strony. Zdaniem Sądu I instancji, pisma procesowe pozwanej, a także zeznania składane przez nią w postępowaniu karnym miały bardzo ograniczony zasięg adresatów. W postępowaniach tych pozwana była uprawniona do przedstawienia swojej subiektywnej wersji wydarzeń oraz własnego stanowiska. Dodatkowo, zeznając w charakterze świadka mogła przedstawić okoliczności faktyczne w takim świetle, w jakim je postrzegała. Występowanie w postępowaniach sądowych i obrona swojego stanowiska w sprawie jest prawem strony i nie może naruszać czyichś dóbr osobistych. To, że powód subiektywnie odczuwa, że zostały naruszone jego dobra osobiste nie może stanowić podstawy do zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu I instancji, strony pozostają w konflikcie i nie jest to pierwsze postępowanie z powództwa H. K. przeciwko K. G.. Jednocześnie to, że strony w pismach procesowych oraz podczas składanych zeznań używają przeróżnych określeń nie mogło być podstawą do przyjęcia, że miało miejsce naruszenie dóbr osobistych powoda.

Dodatkowo, Sąd Okręgowy podkreślił, że przesłanką odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych jest bezprawność działania sprawcy, czyli działanie sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę sprawcy. Jednocześnie, powód twierdząc, że zostały naruszone jego dobra osobiste, nie musi wykazywać bezprawności działania. To na pozwanym spoczywa ciężar udowodnienia, że informacje zawarte w wypowiedzi nie naruszyły dóbr osobistych powoda, bądź jeżeli naruszały te dobra, że zachowanie pozwanego mieściło się w ramach obowiązującego porządku prawnego. W określonych sytuacjach świadek zeznający w postępowaniu może dopuścić się naruszenia dóbr osobistych, co rodzić będzie po jego stronie odpowiedzialność na podstawie art. 24 § 1 k.c. czy art. 448 k.c. Zeznania świadków składane w toku procesów sądowych nader często dotyczą dóbr osobistych, a te same wypowiedzi w innych warunkach byłyby uznane za bezprawne. Uzasadnieniem uchylenia bezprawności w tej sytuacji ma być funkcja procesu cywilnego czy karnego. Zwraca się tutaj uwagę na konieczność zgromadzenia przez sąd orzekający (odpowiednio prokuratora w postępowaniu przygotowawczym) jak najszerszego materiału oraz na potrzebę zabezpieczenia spontaniczności i szczerości wypowiedzi. Przyjmuje się ponadto, że składanie zeznań przez świadka jest działaniem w ramach porządku prawnego, nawet jeżeli podawane fakty obiektywnie nie są prawdziwe lub co do prawdziwości których świadek nie jest w stanie przedstawić dowodów. Świadek powinien mówić co wie, a często zmuszany jest też do przedstawiania własnych ocen. Jednocześnie, dzielenie się z wyspecjalizowanymi organami państwa podejrzeniami o możliwości popełnienia przestępstwa nie może być zasadniczo uznane za działanie bezprawne. O bezprawnym naruszeniu dóbr osobistych można mówić wyłącznie wtedy, gdy przesłuchiwany w charakterze świadka świadomie przekazał informacje nieprawdziwe albo formułując oskarżenia kierował się złośliwością i chęcią dokuczenia.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że pozwana nie wykroczyła poza ramy niezbędne do podjęcia obrony w sprawie, albowiem jej wypowiedzi nie były pomawiające, a stanowiły jedynie subiektywne przekonanie o racji swojego stanowiska i przedstawienie swojej wersji zdarzeń. W związku z tym, okoliczności wskazane przez powoda nie

zasługują na uznanie, że zachowanie pozwanej było bezprawne w rozumieniu art. 24 § 1 k.c., co uzasadniałoby udzielenie powodowi żądanej w pozwie ochrony i zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia. Jednocześnie, w ocenie Sądu I instancji zachowanie pozwanej nie stanowiło naruszenia czy też nawet zagrożenia dóbr osobistych powoda w postaci dobrego imienia czy zdrowia.

Z tych przyczyn Sąd I instancji oddalił powództwa w sprawach o sygn. akt II C 705/17, II C 1011/17, II C 1046/17 i II C 398/18 i na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu. Ponadto, na podstawie § 8 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. Sąd orzekł o wynagrodzeniu pełnomocników ustanowionych z urzędu dla stron.

Apelację od opisanego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie:

1) prawa materialnego w postaci:

- art. 24 § 1 w zw. z art. 5 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zachowanie pozwanej w trakcie procesu ze względu na realizację swojego prawa podmiotowego oznacza automatyczne wyłączenie bezprawności naruszenia dobra osobistego innej osoby, co prowadziło do uznania, że naruszenie dóbr osobistych powoda przez pozwaną nie było bezprawne, podczas gdy wyłączenie bezprawności winno mieć charakter wyjątkowy i fakt ten powinien być wnikliwie badany przez Sąd, w szczególności, czy naruszająca dobro osobiste korzystała ze swojego prawa do obrony w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego i tym samym, czy powinna korzystać z ochrony;
- art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. i 234 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na pominięciu domniemania bezprawności naruszenia dobra osobistego powoda i obaleniu tego domniemania z urzędu, podczas gdy w razie istnienia domniemania prawnego, strona, która wywodzi z obalenia tego domniemania skutki prawne obciążona jest w tym zakresie ciężarem dowodowym, a więc to pozwana powinna udowodnić, że jej zachowanie nie posiadało cech bezprawności;

2) prawa procesowego w postaci:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, dokonanie oceny dowodów w sposób dowolny, naruszający zasady logiki i doświadczenia życiowego, w szczególności w zakresie oceny charakteru wypowiedzi pozwanej odnoszących się do powoda, albowiem Sąd I instancji ocenia, że wypowiedzi pozwanej korzystają z uchylecia bezprawności ze względu na funkcję procesu cywilnego i karnego, podczas gdy wypowiedzi te oderwane były od przedmiotów procesów, w których były kierowane, a nadto stanowiły oskarżenia powoda o czyny karalne, a takich z logicznego punktu widzenia nie można traktować jako własne oceny czy przekonania pozwanej;
- art. 217 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych powoda, w tym wniosków o przesłuchanie świadków, na okoliczność ustalenia, iż pomówienia powoda przez pozwaną były niezasadne, a także ustalenia zasięgu pomówień i wpływu na zdrowie psychiczne i fizyczne powoda;
- art. 278 § 1 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii lekarza sądowego psychiatry na okoliczność uszczerbku na zdrowiu powoda spowodowanym bezprawnym działaniem pozwanej, podczas gdy Sąd rozpoznający sprawę nie posiada wiedzy w zakresie psychiatrii, która niezbędna jest do rozstrzygnięcia kwestii rozstroju zdrowia powoda w czasie otrzymania przez niego pism pozwanej, na której m.in. opiera powództwo.

3) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez ustalenie, iż pozwana opisując powoda w swoich pismach procesowych, a w szczególności składając zawiadomienie o popełnienie przestępstw przez powoda H. K. wyrażała jedynie swoje subiektywne przekonanie o racji swojego stanowiska i przedstawiała swoje wersje wydarzeń, podczas gdy z analizy dokumentów stanowiących materiał dowodowy, w

szczegółności z zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez H. K. wynika, iż pozwana kierowała wobec powoda oskarżenia niepolegające na prawdzie i kierowała się złośliwością i chęcią dokuczenia mu, co sama potwierdza w pismach kierowanych w niniejszej sprawie.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództw w sprawach II C 705/17, II C 1011/17, II C 1046/17 i II C 398/18, ewentualnie strona powodowa wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach.

W odpowiedzi na apelację powoda, pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika pozwanej kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu, a które nie zostały uiszczone ani w całości, ani w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż przyjęc należy, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu, natomiast przytoczone w apelacji zarzuty zostały lakonicznie i pobieżnie – poza ich wyartykułowaniem – uzasadnione.

Na wstępie należy zaakcentować, iż Sąd Apelacyjny zasadniczo podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego, czyniąc je integralną częścią swojego stanowiska. Poprawne są także rozważania prawne Sądu I instancji, który nie naruszył powołanych w apelacji przepisów prawa materialnego.

W pierwszej kolejności odnieść się też powinno do zarzutów naruszenia przepisów proceduralnych oraz błędnych ustaleń faktycznych. Stwierdzić w tym zakresie trzeba, że nie są trafne zarzuty dotyczące braków w zgromadzonym materiale dowodowym, skoro zaakceptować należy decyzję Sądu I instancji co do oddalenia wniosków dowodowych złożonych przez powoda w postaci zeznań świadków oraz opinii biegłych.

Podkreślić należy, iż rzeczą powoda było przytoczenie konkretnych faktów oraz wskazanie środków dowodowych, które owe fakty mają udowodnić. Bardzo ogólne sformułowania tezy dowodowej „na okoliczność wpływu pisma pozwanej (odpowiedzi na pozew z dnia 21 lutego 2017 r.) skierowanego do Sądu Okręgowego w Katowicach, sygn. akt II C 771/16 na pogorszenie stanu zdrowia powoda, a także na okoliczność tego, iż informacje zawarte we wskazanym piśmie miały charakter zniesławiający i pomawiający powoda oraz odpowiednio tożsame odnośnie do pisma pozwanej z dnia 19 października 2017 r. w sprawie o sygn.. akt II C 418/17 czy podobnie ogólna teza odnośnie pisma pozwanej (wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu) w sprawie o sygnaturze akt II C 771/16 (por. k. 08-81) temu wymogowi nie czyni zadość. Tym bardziej, że owa ogólnikowa i jednolita teza dowodowa odnosi się do powołania kilkunastu świadków (po 19 świadków co do pism w sprawie II C 771/16 oraz 25 co do sprawy II c 418/17). Rzeczą sądu nie jest czynienie ustaleń w zakresie, w jakim nie zostały one przez stronę konkretnie naprowadzone. Powód winien był zatem wskazać, jakie dokładnie fakty miały być wykazane i które z powołanych dowodów miały je wykazywać. Tego wymogu nie spełniały zaproponowane przez niego dowody. Z uwagi więc na opisane mankamenty wniosków dowodowych zaakceptować należy ostateczną decyzję Sądu Okręgowego o pominięciu wnioskowanych przez powoda dowodów w postaci niejako „hurtowo” powołanych świadków. Zgodzić się przy tym należy z Sądem I instancji, iż brak było konieczności przeprowadzenia w sprawie dowodu z opinii biegłych psychiatry, psychologa i kardiologa. Dowód z opinii biegłego jest dopuszczalny jedynie w przypadkach wymagających wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.), jednakże wiadomości specjalne do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie były potrzebne. Powód wniosek ten zgłosił na okoliczność ustalenia uszczerbku na zdrowiu powoda spowodowanego bezprawnym działaniem pozwanej. Sąd Okręgowy zasadnie, wobec przyjęcia, iż pozwana nie naruszyła dóbr osobistych powoda uznał dowód z opinii biegłego lekarza za zbędny, która to opinia miałaby być podstawą ustalenia istnienia i rozmiaru skutków tego naruszenia u powoda. Z przedstawionych względów, przyjmując należało, że decyzja Sądu Okręgowego o ograniczeniu postępowania dowodowego (pominięciu szeregu wniosków dowodowych oferowanych przez powoda) zasługiwała na akceptację. Nadmienić jeszcze można, że zarzuty apelacyjne dotyczące sfery naruszeń proceduralnych dotyczących postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy uzasadnione zostały w sposób niezmiernie lakoniczny, gdyż apelujący ograniczył się do stwierdzenia, że oddalenie wniosków dowodowych było „bezzasadne” czy też, że „wskazane dowody miały ogromne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia tej sprawy”. Teza ta nie została zaś w żaden sposób

rozwinęta. Podobnie zarzut sprzeczności ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego, uzasadnienie, którego zresztą wskazuje, że w istocie skarżącemu chodzi o wnioski prawne, jakie Sąd I instancji wysnuł co do bezprawności działań pozwanej. Nadto zauważyć trzeba, że skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Z omówionych zatem również względów (braku szczegółowego uzasadnienia postawionych zarzutów naruszenia przepisów proceduralnych i sprzeczności ustaleń z treścią zgromadzonego materiału dowodowego) przytoczone zarzuty nie mogły odnieść skutku.

Sąd Apelacyjny podziela przeto stanowisko Sądu Okręgowego, że Sąd ten miał możliwość dokonania ustaleń w niniejszej sprawie w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym znane Sądowi z urzędu informacje z postępowań o sygn. II C 392/16, II C 418/17 oraz II C 771/16, a także w oparciu o zeznania samego powoda. Podkreślić w tym miejscu należy, że pozwana nie kwestionowała, iż w złożonych przez nią pismach procesowych i zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wskazała okoliczności powoływane następnie przez powoda w toku niniejszego postępowania jako naruszające jego dobra osobiste. Sąd I instancji miał możliwość samodzielnej oceny, czy pisemne wypowiedzi pozwanej, biorąc pod uwagę okoliczności, w jakich zostały wyrażone, miały charakter pomawiający i stanowiły naruszenie dóbr osobistych powoda.

Wobec przesądzenia, że w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy dokonał niewadliwych ustaleń faktycznych, ocenie należało poddać zarzuty naruszenia prawa materialnego. Zdaniem skarżącego Sąd a quo dopuścił się naruszenia przepisów art. 24 § 1 w zw. z art. 5 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że zachowanie pozwanej w trakcie procesu ze względu na realizację swojego prawa podmiotowego oznacza automatyczne wyłączenie bezprawności naruszenia dobra osobistego innej osoby, co doprowadziło do uznania, że działanie pozwanej nie było bezprawne. Jednocześnie, w ocenie strony powodowej wyłączenie bezprawności powinno mieć charakter wyjątkowy i fakt ten powinien być wnikliwie badany przez Sąd, w szczególności w zakresie tego, czy naruszający dobro osobiste korzystał ze swojego prawa do obrony w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego i tym samym czy powinien korzystać z ochrony swojego prawa.

W tym kontekście zauważyć należy, że przepis art. 24 § 1 k.c. wymienia przesłanki i środki sądowej ochrony dóbr osobistych o charakterze niemajątkowym, do których należą: istnienie dobra osobistego, zagrożenie lub naruszenie tego dobra, a także bezprawność zagrożenia lub naruszenia. W okolicznościach rozpatrywanej sprawy, jak wskazano wcześniej, powód nie sprostał obowiązkowi właściwego dowodzenia w zakresie naruszenia wskazanych przez niego dóbr osobistych i wyrządzenia mu tym działaniem krzywdy. W procesie o ochronę dóbr osobistych powód musi wykazać, że doszło do zagrożenia lub naruszenia istniejących dóbr osobistych, które przykładowo zostały wymienione w art. 23 k.c. Powód wskazywał w toku niniejszego postępowania, że na skutek zachowania pozwanej doszło do naruszenia jego czci, dobrego imienia oraz zdrowia. Jednakże samo subiektywne przekonanie powoda, że doszło do naruszenia jego dóbr osobistych nie jest wystarczające do udzielenia mu ochrony. Przy ocenie, czy doszło do naruszenia dobra osobistego decydujące znaczenie ma nie subiektywne odczucie osoby, jej stan psychiczny, ale to jaką reakcję wywołało naruszenie w społeczeństwie. Odwoływać zatem należy się do obiektywnej reakcji w kontekście całokształtu okoliczności sprawy. W świetle tych rozważań, należy zauważyć, że wypowiedzi pozwanej zawarte w składanych przez nią pismach procesowych, jak i zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez nią złożone miały bardzo ograniczony zasięg adresatów. Jednocześnie pozwana uprawniona była do prezentowania własnego stanowiska i podjęcia obrony w prowadzonych z jej udziałem postępowaniach, które inicjował zresztą powód. Pisma te były pismami procesowymi w owych sprawach, każde pismo pozwanej dawało też powodowi asumpt do wytoczenia odrębnego powództwa (por. zeznania powoda – k.237-238). W tym miejscu Sąd Apelacyjny zauważa, że z urzędu jest mu wiadomo, iż powód wytoczył wiele spraw z zakresu ochrony dóbr osobistych (np. sprawy zarejestrowane w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach pod sygnaturami akt: I ACa 209/18, I ACa 741/16, I ACa 992/19, I ACa 24/19, I ACa 417/20), w tym znajdowały się sprawy osadzone w zbliżonych realiach do powództw konstruowanych w rozpoznawanych sprawach. Wśród tych spraw było także powództwo przeciwko pozwanej w sprawie o sygn. akt w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach - I ACa 166/19, w której apelujący dopatrywał się również

– bezpodstawnie – naruszenia przez pozwaną jego dóbr osobistych w piśmie procesowym (odpowiedzi na pozew w sprawie o sygn. akt II C 392/16, w którym pozwana zawarła podobne treści o podżeganiu przez skarżącego świadków do składania fałszywych zeznań i fałszywych oskarżeń oraz pomówień). Zauważyć także można, iż jakkolwiek powód kreuje się jako osoba wyczulona na kwestie poszanowania dóbr osobistych to nie ma tego na uwadze w odniesieniu do pozwanej określając niejednokrotnie pozwaną (w tym w pozwach objętych rozpoznaniem w niniejszej sprawie) jako „upadłą moralnie”, co niewątpliwie może wpływać na zaognienie relacji między stronami. W szczególności w postępowaniu wszczętym na skutek pozwu z tak określoną pozwaną. Co do zasady również kwestia weryfikacji prawdziwości zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa należy do organów ścigania, a złożenie do organów ścigania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, jest działaniem w ramach obowiązującego porządku prawnego i wyłącza bezprawność działań naruszcyciela, jeżeli zostało dokonane w granicach określonych tym porządkiem. Ten, kto składa oświadczenie naruszające dobra osobiste drugiej strony składając zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, które nie miało miejsca, działa bezprawnie jedynie wówczas, gdy przedstawia fakty i oceny ze świadomością niezgodności ich z prawdą. Tego jednak powód, jak parokrotnie zaznaczano, nie dowiódł.

Z opisanych względów apelacja jako nieuzasadniona została oddalona – art. 385 k.p.c., o kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z wynikiem tego etapu postępowania – art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., natomiast o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono w oparciu o § 8 pkt 7) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

SSA Anna Bohdziewicz SSA Małgorzata Wołczańska SSO del. Tomasz Tatarczyk